

ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Αθήνα, 16 Ιανουαρίου 2006
Αριθ. Πρωτ. 50/ΕΣ/17.01.2006

Προς τον Πρόεδρο και τα μέλη του
Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης

Αρχείο
50

Εισήγηση του Αντιπροέδρου του Συμβουλίου
Καθηγητή Δημήτρη Χαραλάμπη

Θέμα: «Προτάσεις στο πλαίσιο του διαλόγου σχετικά με τη συγκέντρωση και αδειοδότηση των ηλεκτρονικών Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης επί τη βάση του άρθρου 14 παρ. 9 του Συντάγματος και των προτάσεων για τον δημόσιο διάλογο του Υπουργού Επικρατείας της 21.12.2005».

Εισαγωγικά θα πρέπει κανείς να παρατηρήσει ότι εκτός από τα δύο αρχικά εδάφια της παρ. 9 του άρθρου 14 του Συντάγματος: «Το ιδιοκτησιακό καθεστώς, η οικονομική κατάσταση και τα μέσα χρηματοδότησης των μέσων ενημέρωσης πρέπει να γίνονται γνωστά, όπως ο νόμος ορίζει. Νόμος προβλέπει τα μέτρα και τους περιορισμούς που είναι αναγκαίοι για την πλήρη διασφάλιση της διαφάνειας και της πολυφωνίας στην ενημέρωση», ο συντακτικός νομοθέτης κατά την επικείμενη αναθεώρηση του Συντάγματος καλόν θα είναι να οδηγηθεί στην κατάργηση των υπολοίπων διατάξεων της συγκεκριμένης παραγράφου του άρθρου 14 διότι:

- α) ως προς τις διατάξεις τις σχετικές με τον «βασικό μέτοχο» και τις «ασυμβίβαστες ιδιότητες» θα έπρεπε να απαλειφθούν ώστε να διαφυλαχθεί το κύρος του Συντάγματος ως του θεμελιώδους νόμου της ελληνικής έννομης τάξης, της εγγύησης των δικαιωμάτων και ελευθεριών, αφού η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την αιτιολογημένη γνώμη επεσήμανε την αντίφαση των σχετικών διατάξεων προς το πρωτογενές και το παράγωγο κοινοτικό δίκαιο και οδήγησε στην τροποποίηση του εκτελεστικού νόμου 3310/2005 από τον Ν. 3414/2005.

β) ως προς τα εδάφια που αφορούν στη συγκέντρωση των μέσων και ειδικότερα των ηλεκτρονικών μέσων: «Απαγορεύεται η συγκέντρωση του ελέγχου περισσότερων μέσων ενημέρωσης της αυτής ή άλλης μορφής. Απαγορεύεται ειδικότερα η συγκέντρωση περισσότερων του ενός ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης της αυτής μορφής, όπως ο νόμος ορίζει», είναι προφανές ότι (σε συνδυασμό με το άρθρο 15 παρ. 2) προβλέπουν έναν εύλογο περιορισμό της οριζόντιας και της διαγώνιας συγκέντρωσης ελέγχου στο χώρο των ΜΜΕ, λαμβάνοντας υπ' όψη την ιδιαιτερότητα των ηλεκτρονικών μέσων. Ωστόσο η συνεχής ανάπτυξη της τεχνολογίας και οι καινοτομίες που εισάγονται τάχιστα στο χώρο της επικοινωνίας, στους τρόπους μετάδοσης της πληροφορίας, στη σύγκλιση της τεχνολογίας των μέσων, κλπ, δημιουργεί νέες συνθήκες που η νομοθεσία πρέπει να αντιμετωπίζει χωρίς να δεσμεύεται από συνταγματικές διατάξεις. Ως εκ τούτου καλόν θα ήταν να απαλειφθούν από το Σύνταγμα αυτές οι διατάξεις ώστε να δοθεί στον κοινό νομοθέτη η δυνατότητα μεγαλύτερης ρυθμιστικής ευελιξίας. Η δέσμευση αναμονής τουλάχιστον 5 ετών (άρθρο 110 παρ. 6) στην πράξη δηλαδή τουλάχιστον 7-8 ετών (άρθρο 110 παρ. 2 και 3) ώστε να πραγματοποιηθεί -αν έχει προκύψει- η νέα αναγκαία αναθεώρηση των συνταγματικών διατάξεων και στη συνέχεια η έκδοση του σχετικού εκτελεστικού νόμου καθιστά αυτή την αναγκαία ευελιξία ιδιαίτερα περιορισμένη. Επιπλέον το γεγονός ότι σχετικά απρόβλεπτες σήμερα εξελίξεις μπορεί να οδηγήσουν στην ανάγκη νέας αναθεώρησης δεν είναι ιδιαίτερα θετικό, εφόσον οι συχνές αναθεωρήσεις θίγουν το κύρος του Συντάγματος καθώς και τη συμβολική του αποτελεσματικότητα ως θεμελιώδους Νόμου. Εξάλλου, εφόσον το συγκεκριμένο θέμα που καλείται να ρυθμίσει η συνταγματική διάταξη επηρεάζεται καθοριστικά από τεχνολογικές εξελίξεις και όχι από γενικές αρχές, καλόν θα ήταν να αποφευχθεί η διατήρηση αυτών των εδαφίων στο Σύνταγμα.

Μετά από αυτές τις εισαγωγικές σκέψεις θα πρέπει κανείς να εξετάσει ποιες δυνατότητες δίνονται σήμερα στον νομοθέτη από τις ισχύουσες διατάξεις των εδαφίων 3 και 4 της παρ. 9 του άρθρου 14 του Συντάγματος υπό το πρίσμα βεβαίως προϋποθέσεων που έχουν διαμορφώσει η διεθνής και ευρωπαϊκή εμπειρία, η πείρα της λειτουργίας των ηλεκτρονικών μέσων στη χώρα μας καθώς και ο τρόπος με τον οποίο είναι οργανωμένη η μετοχική σύνθεση της ιδιοκτησίας των ΜΜΕ. Άλλωστε αυτές οι διαστάσεις της κανονιστικής δύναμης του πραγματικού, οι οποίες πολλές φορές έχουν επισημανθεί από το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, περιλαμβάνονται και στο κείμενο των προτάσεων για τον δημόσιο διάλογο του Υπουργού Επικρατείας (ενδεικτικά αναφέρω: «Αντί της θέσπισης ανεφάρμοστων νομοθετικών περιορισμών που καταστρατηγούνται, χωρίς δυνατότητα ελέγχου, είναι προτιμότερο να εισαχθούν ρυθμίσεις που θα επιτρέπουν, αφενός στην πολιτεία να γνωρίζει τους πραγματικούς επιχειρηματίες, και αφετέρου στους ίδιους να αναπτύσσουν υγιώς την επιχειρηματικότητά τους», τμήμα 1 του κειμένου της ομιλίας, τελευταία παράγραφος. «Παράλληλα όμως θα πρέπει να ενισχυθεί, υπό προϋποθέσεις, η επιχειρηματικότητα των επιχειρήσεων ΜΜΕ, η οποία είναι προαπαιτούμενο της εύρυθμης λειτουργίας τους και να αποφευχθούν φαινόμενα χρησιμοποίησης παρένθετων προσώπων για την καταστράτηγηση των όποιων νομοθετικών περιορισμών» στο ίδιο τμήμα του κειμένου της ομιλίας στην προηγούμενη παράγραφο).

Οι γενικότερες προϋποθέσεις τις οποίες θέτουν η ελευθερία της έκφρασης, το δικαίωμα της πληροφόρησης, η ελευθερία του Τύπου και η ιδιομορφία της φύσης των ηλεκτρονικών ΜΜΕ οδηγούν στη διαπίστωση ότι η αποφυγή της συγκέντρωσης και η ανάγκη ανταγωνισμού διαφοροποιείται από τη λογική των ρυθμίσεων υπέρ του ανταγωνισμού στην υπόλοιπη οικονομία, όπου ο έλεγχος της κατάστασης που έχει διαμορφωθεί στην κάθε επιμέρους συγκεκριμένη αγορά είναι a posteriori, εφόσον στην συγκεκριμένη περίπτωση των Μέσων Ενημέρωσης ανταγωνισμός σημαίνει επιπλέον πλουραλισμός των απόψεων και πολυφωνία. Κι επειδή ο πλουραλισμός των απόψεων κι η πολυφωνία αποτελούν προϋποθετική αξία της Δημοκρατίας και καθοριστικό όρο ισχύος της ελευθερίας της

έκφρασης, είναι λογικό και διεθνώς αποδεκτό, να ορίζονται a priori οι όροι του ανταγωνισμού στο χώρο των ΜΜΕ ως η καθοριστική καταρχήν προϋπόθεση του πλουραλισμού. Ήδη δηλαδή η εξασφάλιση της ύπαρξης ενός ανταγωνιστικού πεδίου στο χώρο των ΜΜΕ και η αποφυγή μονοπωλιακών διαρθρώσεων στο χώρο αυτό αποτελεί το θεμελιώδες και καθοριστικό βήμα για την ισχύ του πλουραλισμού, πριν καν εξετασθεί (άρθρο 15 παρ.2) το περιεχόμενο των εκπομπών της τηλεόρασης ή του ραδιοφώνου.

Συγχρόνως ο νομοθέτης θα πρέπει να κινηθεί σ' αυτή την ευαίσθητη ισορροπία εγγύησης του πλουραλισμού (ανταγωνισμού) και ταυτόχρονα στην εξασφάλιση της αναγκαίας οικονομικής ισχύος, επιχειρηματικής δράσης και ανάπτυξης των επιχειρήσεων ΜΜΕ, ώστε τελικά να εξασφαλισθεί η βιωσιμότητά τους, η δυναμική τους και η ανεξαρτησία τους. Άλλωστε το τελευταίο τονίζεται συνέχεια από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ιδιαίτερα από την αρμόδια Επίτροπο Viviane Redding στην προσπάθεια διαμόρφωσης ενός διεθνούς πλέον ανταγωνιστικού προφίλ, μιας ανταγωνιστικής ικανότητας των ευρωπαϊκών ηλεκτρονικών μέσων σε διεθνές επίπεδο και ειδικότερα έναντι των αμερικανικών και στο πεδίο της ποιότητας (κόστος) των παραγωγών αλλά και στο πεδίο της δυνατότητας αντίστασης (οικονομική ευρωστία) έναντι μιας πολιτικής επιθετικών εξαγορών με άμεσο ή έμμεσο τρόπο.

Υπό τους προαναφερθέντες όρους η καταρχήν καθοριστική ρύθμιση είναι αυτή στην οποία έχουμε ήδη αναφερθεί (άρθρο 14 παρ. 9 εδάφιο 4): «Απαγορεύεται ειδικότερα η συγκέντρωση περισσοτέρων του ενός ηλεκτρονικού μέσων ενημέρωσης της αυτής μορφής όπως ο νόμος ορίζει». Αφού η ρητή αναφορά στην ειδική περίπτωση των ηλεκτρονικών μέσων έχει ήδη διαχωρίσει τις κατηγορίες των μέσων (έντυπα και ηλεκτρονικά), η έννοια της μορφής καθίσταται καθοριστική για την ερμηνεία των προθέσεων του συντακτικού νομοθέτη. Είναι προφανές ότι ο συντακτικός νομοθέτης δεν αναφέρεται αποκλειστικά στο είδος του ηλεκτρονικού μέσου (ραδιόφωνο, τηλεόραση) διότι στην περίπτωση αυτή θα χρησιμοποιούσε ρητώς την έννοια «είδος», αλλά χρησιμοποιεί την έννοια «μορφή» η οποία εγκλείει τόσο το είδος όσο και το περιεχόμενο.

Επίσης με την αναφορά στην έννοια της «συγκέντρωσης», εννοεί προφανώς την προαναφερθείσα στο κείμενο της συνταγματικής διάταξης έννοια της «συγκέντρωσης του ελέγχου», διότι διαφορετικά η έννοια της «συγκέντρωσης» δεν έχει νόημα όπως αναδεικνύει και η διεθνής εμπειρία και πρακτική. Η συγκέντρωση δεν μπορεί να αναφέρεται μόνο στον αριθμό (όχι πάνω από ένα) των τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών σταθμών της αυτής μορφής που μπορεί να ελέγχει ή να κατέχει ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο, αλλά και κυρίως στην αποφυγή της δεσπόζουσας θέσης στη συγκεκριμένη αγορά. Άλλωστε το ουσιαστικά ζητούμενο της εγγύησης του πλουραλισμού είναι η αποφυγή της δεσπόζουσας θέσης. Η αποφυγή δηλαδή της ύπαρξης μιας δεσπόζουσας επιρροής, μιας δεσπόζουσας πηγής παραγωγής γνώμης που θα ανέτρεπε το δημοκρατικό πλαίσιο της ελευθερίας της έκφρασης και της πολυφωνίας.

Επομένως αυτό το οποίο προκύπτει από τη συνταγματική διάταξη και φαίνεται να έχει επικρατήσει και στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες¹, είναι ένα μικτό σύστημα, το οποίο θα ορίζει τους όρους συγκέντρωσης και συγχρόνως τη δεσπόζουσα θέση.

Εφόσον λοιπόν στο επίπεδο της οριζόντιας συγκέντρωσης ελέγχου στο πεδίο των ηλεκτρονικών ΜΜΕ απαγορεύεται η συγκέντρωση περισσότερων του ενός της αυτής μορφής προκύπτει ότι ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο θα μπορεί να ελέγχει ή να είναι ιδιοκτήτης ενός ενημερωτικού τηλεοπτικού σταθμού και συγχρόνως να κατέχει ή να ελέγχει από ένα μη ενημερωτικό σταθμό ανά ειδική κατηγορία δηλαδή και ένα μουσικό τηλεοπτικό σταθμό, και ένα αθλητικό, και έναν εκπαιδευτικό, και έναν παιδικό ή όποια άλλης ειδικής μορφής μη ενημερωτικού περιεχομένου τηλεοπτικός σταθμός προκύψει.

Συγχρόνως θα μπορεί να ελέγχει ή να είναι ιδιοκτήτης ενός ραδιοφωνικού ενημερωτικού σταθμού ή / και ραδιοφωνικών σταθμών ειδικής στόχευσης διαφορετικού αντικειμένου όπως αυτοί μπορεί να κατηγοριοποιηθούν

¹ πρβλ. σχετική έρευνα του ΙΟΜ: «Ρυθμιστικά θέματα των Οπτικοακουστικών ΜΜΕ στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γενικά θέματα αδειοδότησης και ειδικά για την αποφυγή της συγκέντρωσης», έκδοση του ΙΟΜ, Ιούνιος 2005, τόμοι Α, Β και Συμπεράσματα, η οποία έρευνα αποτέλεσε και την ερευνητική – εμπειρική υποδομή των θέσεων του Υπουργού Επικρατείας

ειδικότερα από το νομοθέτη. Επίσης θα μπορεί να κατέχει ή να ελέγχει επίσης μια υπηρεσία συνδρομητικής τηλεόρασης και μία δικτυακή πύλη.

Υπό αυτό το πρίσμα, η αδειοδότηση στην περίπτωση της ψηφιακής τεχνολογίας δεν θα γίνει ανά «μπουκέτο» αλλά ανά υπηρεσία που προσφέρεται στο μπουκέτο, ώστε ο άμεσος έλεγχος του κράτους δια του ΕΣΡ να διαμορφώνεται ανά περιεχόμενο παροχής υπηρεσία, όπως προκύπτει και από τη λογική της συνταγματικής διάταξης (άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος).

Σε συνδυασμό με αυτή την ειδική για τα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης ρύθμιση που προβλέπεται από το Σύνταγμα θα πρέπει για την αποφυγή της δεσπόζουσας θέσης σε κάθε επιμέρους αγορά να προβλεφθεί ένα «κατώφλι» που θα αποτελεί το ποσοτικό κριτήριο της δεσπόζουσας θέσης ανά συγκεκριμένη αγορά, υπολογιζόμενο π.χ. για την τηλεόραση στο μέσο όρο της τηλεθέασης του τηλεοπτικού σταθμού για την περίοδο ενός έτους. Βάσει και της γενικότερης εμπειρίας των κρατών μελών της Ε.Ε. και τις ήδη προαναφερθείσας ανάγκης ύπαρξης ισχυρών οικονομικά επιχειρήσεων στο χώρο των ηλεκτρονικών ΜΜΕ αυτό το κατώφλι θα μπορούσε να διαμορφωθεί στο 30% της τηλεθέασης για ενημερωτικούς τηλεοπτικούς σταθμούς εθνικής εμβέλειας και λόγω του ειδικού ή αντίστοιχα του μικρού μεγέθους της αγοράς στο 40% για τηλεοπτικούς σταθμούς μη ενημερωτικούς και περιφερειακής εμβέλειας. Η πρόταση άλλωστε του Υπουργού Επικρατείας για τον εξορθολογισμό του χώρου της περιφερειακής και τοπικής τηλεόρασης δια συγχωνεύσεων ή άλλων διαδικασιών σε γεωγραφικά οριζόμενη περιφερειακή τηλεόραση είναι ασφαλώς η μόνη ενδεδειγμένη για την αντιμετώπιση του χάους που επικρατεί σήμερα στον τομέα των περιφερειακών και τοπικών τηλεοπτικών σταθμών με κύριο χαρακτηριστικό την οικονομική εξάρτηση και τη χαμηλή ποιότητα προγραμμάτων.

Συγχρόνως για τη ραδιοφωνική αγορά, εφόσον διατηρηθεί η ρύθμιση που απαγορεύει την ύπαρξη ιδιωτικών ραδιοφωνικών σταθμών εθνικής εμβέλειας, θα μπορούσε να ορισθεί ένα κατώφλι της τάξεως του 40% της ακροαματικότητας (με τον ίδιο τρόπο υπολογισμού του ποσοστού ως μέσο όρο της ετήσιας ακροαματικότητας).

Αν μία επιχείρηση θελήσει να επενδύσει σε εθνική αλλά και σε περιφερειακή τηλεόραση αυτό μπορεί να συμβεί μόνο σε περίπτωση που πρόκειται για τηλεοπτικό σταθμό διαφορετικού περιεχομένου διότι και αυτή η δραστηριότητα υπόκειται στον περιορισμό της συνταγματικής διάταξης, εφόσον η διαφοροποίηση εδώ αναφέρεται στα ακροατήρια και όχι στο είδος ή στο περιεχόμενο.

Συγχρόνως, όπως αναφέρθηκε, το Σύνταγμα (άρθρο 14 παρ. 9 εδάφιο3) ορίζει ότι «Απαγορεύεται η συγκέντρωση του ελέγχου περισσότερων μέσων ενημέρωσης της αυτής ή άλλης μορφής». Αυτή η περίπτωση της συγκέντρωσης αναφέρεται:

- α) στη συμμετοχή σε άλλο π.χ. τηλεοπτικό σταθμό αν κάποιος ήδη ελέγχει ένα (πάντοτε της αυτής μορφής),
- β) στο θέμα της διαγωνίας συγκέντρωσης ελέγχου.

Ως προς το α) συμμετοχή δηλαδή σε άλλο ηλεκτρονικό μέσο ενημέρωσης της αυτής μορφής:

Εφόσον ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο ελέγχει ή κατέχει ήδη ένα ηλεκτρονικό μέσο ενημέρωσης δεν μπορεί να ελέγχει ή να κατέχει ένα δεύτερο της αυτής μορφής, όπως ήδη αναφέρθηκε λόγω της ειδικής για τα ηλεκτρονικά ΜΜΕ ρύθμισης στο Σύνταγμα. Το ερώτημα είναι εάν μπορεί να συμμετέχει χωρίς να ελέγχει. Δηλαδή αν η συμμετοχή του δεν σημαίνει (ποσοστό συμμετοχής, αριθμός ψήφων, άλλες μορφές ελέγχου που αποδεικνύονται από την καταβολή μερισμάτων, ενεχυρίαση μετοχών, ειδικές συμφωνίες κλπ.) έλεγχο είναι νόμιμη εφόσον η απαγόρευση αναφέρεται στον έλεγχο; Προφανώς η απάντηση πρέπει να είναι καταφατική. Μπορεί δηλαδή να συμμετέχει αν η συμμετοχή αυτή δεν ταυτίζεται με τις προϋποθέσεις ελέγχου. Θα πρέπει όμως αυτή η έννοια του ελέγχου να ορισθεί από τον νομοθέτη, να ορίσει δηλαδή από ποιο σημείο και μετά θεωρείται ότι υπάρχει έλεγχος. Μπορεί να ερμηνευθεί ως ένα όριο στο ποσοστό συμμετοχής; Ή μήπως θα πρέπει ανά περίπτωση να εξετασθεί εφόσον διαφορετικό είναι το ποσοστό σε περίπτωση πολυδιάσπασης της ιδιοκτησίας (σε πληθώρα μετόχων μπορεί κάποιος και με το 5% π.χ. να παίζει καθοριστικό ρόλο) ενώ είναι διαφορετικό στην

περίπτωση όπου η ιδιοκτησία έχει περιορισμένους φορείς (π.χ. 50%, 40% και 10%, ο έχων το 10% δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ελέγχει την εταιρεία). Όμως η έστω και μικρή συμμετοχή σε περισσότερα ηλεκτρονικά μέσα της αυτής μορφής μπορεί τελικά να επηρεάσει και να διαμορφώσει συνθήκες μιας αδιαφανούς δεσπόζουσας θέσης στην αγορά.

Υπό αυτό το σκεπτικό και εφόσον από το Σύνταγμα γίνεται ειδική μνεία για την περίπτωση των ηλεκτρονικών μέσων όπου ο έλεγχος πέραν του ενός της αυτής μορφής απαγορεύεται, ο νομοθέτης για λόγους αποφυγής έστω και μιας λανθάνουσας δεσπόζουσας θέσης θα μπορούσε να ορίσει ένα χαμηλό ποσοστό συμμετοχής σε ένα ή δύο επιπλέον ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης όπου, ή βάσει ενός ιδιαίτερα χαμηλού ποσοστού, ή βάσει ενός ποσοστού από το οποίο προκύπτει αβίαστα λόγω της δομής της ιδιοκτησιακής συμμετοχής στο συγκεκριμένο σταθμό ότι ο έλεγχος είναι αδύνατος, θα διασφαλίζεται η αποφυγή ελέγχου και η αποφυγή της έμμεσης διαμόρφωσης δεσπόζουσας θέσης, εφόσον υπάρχει ήδη ο έλεγχος ενός ηλεκτρονικού μέσου της αυτής μορφής.

Ως προς το β) το θέμα δηλαδή της διαγωνίας συγκέντρωσης ελέγχου τηλεοπτικών, ραδιοφωνικών σταθμών αλλά και εφημερίδων και περιοδικών.

Το πρόβλημα που τίθεται εδώ είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο, αφού ειδικά η ελευθερία του Τύπου δεν επιδέχεται περιορισμό στην ιδιοκτησία του. Δια του συγκεκριμένου εδαφίου της παρ. 9 του άρθρου 14 όμως το Σύνταγμα δέχεται στην περίπτωση διαγωνίας ιδιοκτησίας κάποιο περιορισμό. Στον ορισμό αυτού του περιορισμού ο νομοθέτης πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός λόγω της ειδικής ευαισθησίας του αντικειμένου. Προφανώς η διάταξη αυτή αν περιορισθεί μόνο στο χώρο του Τύπου δεν αφορά το ΕΣΡ και επίσης προφανώς σ' αυτή την περίπτωση δεν τίθεται θέμα περιορισμού. Η πιθανή όμως ύπαρξη διαγωνίας ιδιοκτησίας ή συμμετοχής επιτρέπει κάποιες σκέψεις εφόσον αναφέρεται στο συνδυασμό ιδιοκτησίας ηλεκτρονικών και έντυπων ΜΜΕ. Στην περίπτωση δηλαδή που ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο είναι ιδιοκτήτης ή ελέγχει ένα ηλεκτρονικό μέσο ενημέρωσης μπορεί να ελέγχει ή να είναι ιδιοκτήτης εφημερίδας ή εφημερίδων; Η αναφορά «περισσοτέρων» σε αντιδιαστολή με το «όχι

περισσότερα του ενός» για τα ηλεκτρονικά μέσα προφανώς καθιστά την ιδιοκτησία ή τον έλεγχο και εφημερίδων επιτρεπτή. Το ερώτημα ουσιαστικά αφορά τον ορισμό πάλι ενός συγκεκριμένου αριθμού εφημερίδων ή / και τον ορισμό πάλι ενός ποσοστού (κατώφλι) του μέσου όρου της ετήσιας κυκλοφορίας της εφημερίδας (συμπεριλαμβανομένων και των κυριακάτικων φύλλων αν υπάρχουν), λόγω της ανάγκης αποτροπής της δεσπόζουσας θέσης. Θα μπορούσε κανείς να θεωρήσει, λόγω της ιδιαίτερης επιρροής των ηλεκτρονικών μέσων και ιδίως της εικόνας, ότι κατ' αναλογία με τη ρύθμιση των ηλεκτρονικών μέσων και εφόσον η ιδιοκτησία ή ο έλεγχος ενός ηλεκτρονικού μέσου και εφημερίδας σωρευτικά ανταποκρίνεται στην έννοια «περισσότερα», ότι θα ήταν εύλογο το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που είναι ιδιοκτήτης ή ελέγχει τηλεοπτικό σταθμό (ή τηλεοπτικούς σταθμούς υπό την έννοια των όρων που αναφέρθηκαν πιο πάνω) να μπορεί να είναι ιδιοκτήτης και να ελέγχει μια πρωινή και μία μεσημβρινή πολιτική εφημερίδα εθνικής κυκλοφορίας και μια εφημερίδα ειδικού περιεχομένου, όπως π.χ. μία αθλητική εφημερίδα. Πράγμα που πρέπει να ισχύει και σε περιφερειακό επίπεδο, όπως και στο συνδυασμό των δύο επιπέδων (εθνικό-περιφερειακό, ή και τοπικό στη συγκεκριμένη περίπτωση του Τύπου).

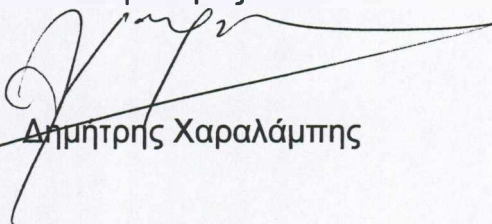
Λόγω όμως των ειδικών συνθηκών επιρροής (δεσπόζουσα θέση) που μπορεί να προκύψουν από την διαγώνια ιδιοκτησία, στην περίπτωση αυτή μπορεί να τεθεί ένα κατώφλι της τάξης του 30-40% της κυκλοφορίας στη συγκεκριμένη αγορά (επί ετήσιας βάσης), ώστε να αποφευχθεί η δεσπόζουσα θέση, αλλά να γίνει και σεβαστή η ελευθερία της έκδοσης εφημερίδας. Ως προς τον αριθμό των περιοδικών πιστεύω ότι εκεί ο νομοθέτης δεν θα πρέπει να θέσει όριο διότι αυτό θα δημιουργούσε απλώς γραφειοκρατικά προβλήματα χωρίς κανένα ουσιαστικό αποτέλεσμα για το πρόβλημα της εγγύησης του πλουραλισμού και της αποφυγής της δεσπόζουσας θέσης στην αγορά.

Ως προς την κάθετη συγκέντρωση (παραγωγή, αγορά και πώληση δικαιωμάτων κλπ.) θα πρέπει να προβλεφθεί επίσης ένα κατώφλι ανάλογο προς την οριζόντια, της τάξεως δηλαδή του 30% ή έστω του 40%, ώστε να βοηθηθεί η εθνική παραγωγή χωρίς να διαμορφώνεται δεσπόζουσα θέση.

Ως προς τη λεγόμενη «διαφημιστική πίτα» (το σύνολο του χρηματικού ποσού που κατευθύνεται στη διαφήμιση στον ραδιοτηλεοπτικό χώρο) θα πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη για ένα κατώφλι ανάλογο της οριζόντιας ιδιοκτησίας, 30% δηλαδή. Παρ' όλο που είναι τελείως λογικό η διαφήμιση να κατανέμεται ανάλογα με την τηλεθέαση ή την ακροαματικότητα, οπότε θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι η πρόβλεψη δεν είναι απαραίτητη γιατί η κατανομή προκύπτει αυτόματα από τη λογική της αγοράς (ουδείς μπορεί να συγκεντρώσει π.χ. το 30% της διαφημιστική πίτας αν έχει τηλεθέαση ύψους 10%). Η πρόβλεψη θα είναι όμως χρήσιμη για να αποφευχθούν ιδιόμορφες μορφές συναλλαγής και επιρροής και κάποια, για άσχετους προς την τηλεθέαση λόγους, άνιση μεταχείριση των ραδιοτηλεοπτικών σταθμών. Επίσης η αναλογική κατανομή της κρατικής διαφήμισης πρέπει να προβλεφθεί ώστε να αποφευχθεί κάθε υπόνοια συνδιαλλαγής μεταξύ κράτους και ιδιωτικών φορέων όπως και να αποφευχθεί η δυσανάλογη υποστήριξη της δημόσιας τηλεόρασης, πράγμα που θα σήμαινε κατάφορη νόθευση της αγοράς, εφόσον η δημόσια τηλεόραση έχει ήδη ένα καθοριστικό συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι της ιδιωτικής λόγω του τρόπου χρηματοδότησής της.

Τέλος ως προς τη διαδικασία αδειοδότησης οι προτάσεις που έχει καταθέσει ο Υπουργός Επικρατείας σε συνδυασμό με τις συγκεκριμένες προτάσεις που έχει υποβάλει το ΕΣΡ αποτελούν επαρκές πλαίσιο για τη διαμόρφωση μιας σύγχρονης αλλά και αποτελεσματικής νομοθεσίας. Εξυπακούεται ότι για την επίτευξη αποτελεσματικού ελέγχου και τη διεκπεραίωση της διαδικασίας αδειοδότησης είναι απαραίτητη η πρόσληψη από το ΕΣΡ ειδικού επιστημονικού προσωπικού και κυρίως διοικητικού.

Ο Αντιπρόεδρος του ΕΣΡ

Δημήτρης Χαραλάμπης